

Anonimizuota versija

Vertimas

C-522/20 – 1

Byla C-522/20

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

Gavimo data:

2020 m. spalio 19 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Oberster Gerichtshof (Aukščiausiasis Teismas, Austrija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2020 m. rugsėjo 29 d.

Ieškovas:

OE

Atsakovė:

VY

AUSTRIJOS RESPUBLIKA

<...>

OBERSTER GERICHTSHOF

Oberster Gerichtshof (Aukščiausiasis Teismas), kaip kasacinės instancijos teismas, <...> ieškovo OE, <...>, <...> byloje prieš atsakovę VY, <...>, dėl santuokos nutraukimo, nagrinėdamas ieškovo kasacinį skundą dėl 2020 m. birželio 29 d. *Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien* (Vienos civilinių bylų apygardos teismas) <...> nutarties, kuria nebuvo tenkintas ieškovo atskirasis skundas dėl 2020 m. balandžio 20 d. *Bezirksgericht Döbling* (Dėblingo apylinkės teismas) sprendimo <...>.

priėmė

NUTARTI:

1. Pagal SESV 267 straipsnį pateikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

1. Ar 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 3 straipsnio [1 dalies] a punkto šešta įtrauka pažeidžiamas (**orig. p. 2**) SESV 18 straipsnyje įtvirtintas diskriminavimo draudimas, nes ja, atsižvelgiant į pareiškėjo pilietybę, numatoma trumpesnė gyvenamosios vietos valstybės teismų jurisdikciją sąlygojanti gyvenimo šalyje trukmė, palyginti su 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 3 straipsnio [1 dalies] a punkto penkta įtrauka?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

Ar toks diskriminavimo draudimo pažeidimas reiškia, kad pagal bendrą 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 3 straipsnio [1 dalies] a punkto penktos įtraukos taisyklę visiems pareiškėjams, neatsižvelgiant į jų pilietybę, taikoma 12 mėnesių gyvenimo šalyje trukmės sąlyga, kurios reikalaujama norint remtis gyvenamosios vietos teismo jurisdikcija, ar vis dėlto preziumuotina, kad visiems pareiškėjams taikoma šešių mėnesių gyvenimo šalyje trukmės sąlyga?

3. Bylos nagrinėjimas sustabdomas iki bus gautas Europos Sąjungos Teisingumo Teismo <...> prejudicinis sprendimas.

Motyvai:

1. Ieškovo prašymas:

1.1. Ieškiniu, pareikštu Austrijos apylinkės teisme, ieškovas prašo nutraukti 2011 m. lapkričio 9 d. Dubline (Airija) su atsakove sudarytą santuoką.

1.2. Pasisakydamas dėl teismo, kuriame iškelta byla, jurisdikcijos ieškovas teigia, kad jis yra Italijos pilietis, o atsakovė yra Vokietijos pilietė. Paskiausia bendra nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Airijoje. 2018 m. gegužės mėn. jis išsikraustė iš sutuoktinių bendros nuolatinės gyvenamosios vietos Airijoje ir nuo 2019 m. rugpjūčio mėn. daugiau kaip šešis mėnesius, t. y. skaičiuojant iki ieškinio pareiškimo momento (2020 m. vasario 28 d.) (**orig. p. 3**), gyvena Austrijoje.

1.3. Teismo, kuriame iškelta byla, jurisdikcija grindžiama 2003 m. gruodžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (reglamentas „Briuselis IIa“), 3 straipsnio [1 dalies] a punkto penkta ir šešta įtraukomis. Šiose nuostatose numatyta, kad kompetentingo teismo valstybės piliečių atveju jau šešių mėnesių trukmės gyvenimas toje valstybėje pagrindžia

jurisdikciją nagrinėti santuokos nutraukimo bylas, o iš kitų valstybių narių piliečių reikalaujama valstybėje gyventi ne trumpiau kaip metus. Tokiu atveju piliečiai nevienodai vertinami vien dėl savo pilietybės, todėl, jo nuomone, pažeidžiamas SESV 18 straipsnis. Išaiškinant teisės aktą pagal Sąjungos teisę, kilus abejonėms, taikytina palankesnė norma, todėl ieškovui, nors jis yra kitos valstybės narės, o ne kompetentingo teismo valstybės pilietis, kad ir šešis mėnesius išbuvęs šalyje, gali remtis Austrijoje esančios savo nuolatinės gyvenamosios vietos teismo jurisdikcija.

2. Ligšiolinis procesas:

2.1. Pirmosios instancijos teismas, į kurį kreipėsi ieškovas, atmetė ieškinį dėl tarptautinės jurisdikcijos nebuvimo *a limine*.

Diferencijuojant pagal pilietybę reglamento „Briuselis IIa“ 3 straipsnio [1 dalies] a punkto penktoje ir šeštoje įtraukose norima užkirsti kelią proceso šaliai machinacijomis pasiekti, kad būtų pripažinta tam tikros valstybės teismų jurisdikcija. Kadangi jurisdikcija priklauso nuo gyvenimo šalyje trukmės pareiškimo padavimo metu, nepakanka, kad šis laukimo terminas baigtųsi bylos nagrinėjimo metu. **(orig. p. 4).**

2.2. Antrosios instancijos teismas atmetė ieškovo atskirąjį skundą dėl šios nutarties ir pritarė pirmosios instancijos teismo teisinei pozicijai, kad šiuo atveju nėra diskriminacijos dėl pilietybės.

2.3. Dėl šio sprendimo ieškovas pateikė kasacinį skundą *Oberster Gerichtshof*.

3. Sąjungos teisės aktai:

3.1. Kaip matyti iš SESV 267 straipsnio b punkto, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas turi kompetenciją priimti prejudicinį sprendimą dėl visų be išimties Sąjungos institucijų priimtų aktų galiojimo ir išaiškinimo (Teisingumo Teismo sprendimo *Florescu ir kt.*, C-258/14, ECLI:EU:C:2017:448, 30 punktas ir paskesni punktai). Europos Sąjunga yra teise grindžiama sąjunga, kurioje jos institucijoms taikoma visų jų aktų atitiktis Sutartims, bendriesiems teisės principams ir pagrindinėms teisėms kontrolė (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Inuit Tapiriit Kanatami ir kt. / Parlamentas ir Taryba*, C-583/11 P, ECLI:EU:C:2013:625, 91 punktą; Sprendimo *Telefónica / Komisija*, C-274/12 P, ECLI:EU:C:2013:852, 56 punktą).

3.2. SESV 18 straipsnyje nustatyta:

„Sutarčių taikymo srityje, nepažeidžiant jose esančių specialių nuostatų, draudžiama bet kokia diskriminacija dėl pilietybės.

Europos Parlamentas ir Taryba, sprenddami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, gali priimti tokią diskriminaciją draudžiančias taisykles.“

3.3. Reglamento „Briuselis IIa“ 3 straipsnyje nustatyta:

„Bendroji jurisdikcija (orig. p. 5)

1. *Bylose, susijusiose su santuokos nutraukimu, gyvenimu skyrium (separacija) ir santuokos pripažinimu negaliojančia, jurisdikciją turi teismai, esantys toje valstybėje narėje,*

a) *kurios teritorijoje:*

- *yra sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta, arba*
- *buvo sutuoktinių paskiausia nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu vienas iš sutuoktinių joje tebegyvena, arba*
- *yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta, arba*
- *yra vieno iš sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu buvo paduotas bendras pareiškimas, arba*
- *yra pareiškėjo nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu jis arba ji ten gyveno ne trumpiau kaip metus iki pareiškimo padavimo, arba*
- *yra pareiškėjo nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu jis arba ji ten gyveno ne trumpiau kaip šešis mėnesius iki pareiškimo padavimo ir yra atitinkamos valstybės narės pilietis arba, kalbant apie Jungtinę Karalystę ir Airiją, jeigu joje yra pareiškėjo nuolatinė gyvenamoji vieta [„domicile“];*

b) *kurios pilietybę turi abu sutuoktiniai arba, kalbant apie Jungtinę Karalystę ir Airiją, kurioje yra abiejų sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta [„domicile“].*

2. *Šiame reglamente „nuolatinė gyvenamoji vieta“ [„domicile“] turi tokią pat reikšmę kaip Jungtinės Karalystės ir Airijos teisinese sistemose.“*

4. Nacionalinės teisės nuostatos:

4.1. *Jurisdikcionsnorm (Jurisdikcijos įstatymas, toliau – JN) 76 straipsnyje nustatyta:*

„Ginčai, susiję su santuoka arba registruota partneryste (orig. p. 6)

(1) *Šalių ginčiuose dėl santraukos nutraukimo, santuokos panaikinimo, pripažinimo negaliojančia arba santuokos santykių buvimo ar nebuvimo fakto patvirtinimo, taip pat dėl registruotos partnerystės santykių nutraukimo, pripažinimo negaliojančiais arba buvimo ar nebuvimo fakto patvirtinimo išimtinę*

jurisdikciją turi tas teismas, kurio apylinkėje yra šalių bendra nuolatinė gyvenamoji vieta arba kurioje buvo jų paskiausia nuolatinė gyvenamoji vieta. Jei ieškinio pareiškimo metu nė viena šalis neturėjo nuolatinės gyvenamosios vietos šioje apylinkėje arba neturėjo bendros nuolatinės gyvenamosios vietos nacionalinėje teritorijoje, išimtinę jurisdikciją turi tas teismas, kurio apylinkėje yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta, arba, jei nacionalinėje teritorijoje nėra tokios nuolatinės gyvenamosios vietos, ieškovo nuolatinė gyvenamoji vieta, o visais kitais atvejais – Bezirksgericht Innere Stadt Wien.

(2) Nacionaliniai teismai turi jurisdikciją 1 dalyje minėtų ginčų atveju, jei

1. viena šalis turi Austrijos pilietybę arba

2. atsakovo, o tuo atveju, kai pareikštas ieškinys dėl panaikinimo abiejų sutuoktinių arba abiejų registruotų partnerių atžvilgiu – bent vieno atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta yra valstybėje arba

3. ieškovo nuolatinė gyvenamoji vieta yra nacionalinėje teritorijoje ir abiejų sutuoktinių ar abiejų registruotų partnerių paskiausia bendra nuolatinė gyvenamoji vieta buvo nacionalinėje teritorijoje, arba ieškovas yra asmuo be pilietybės, arba santuokos ar registruotos partnerystės sudarymo metu buvo Austrijos pilietis. (orig. p. 7)

(3) Bet kuriuo atveju nacionaliniai teismai turi jurisdikciją nagrinėti ginčus dėl registruotos partnerystės santykių nutraukimo arba pripažinimo negaliojančiais ir dėl jų buvimo ar nebuvimo fakto patvirtinimo, jei partnerystė yra registruota Austrijoje.“

5. Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvai:

5.1. Remiantis ieškovo pateiktais duomenimis, jis yra Italijos pilietis, o atsakovė yra Vokietijos pilietė. Paskiausia bendra nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Airijoje. Todėl pagal nacionalinę teisę Austrijos teismai neturi jurisdikcijos.

5.2. Visose ES valstybėse narėse (išskyrus Daniją) nuo 2004 m. rugpjūčio 1 d. galioja 2003 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (reglamentas „Briuselis II a“). Taigi, Austrijos teismai turėtų jurisdikciją, jeigu ji būtų suteikta pagal šio reglamento nuostatas.

5.3. Santraukos nutraukimui reikšminga nuostata yra jau minėtas reglamento „Briuselis IIa“ 3 straipsnis. Vis dėlto tokiomis aplinkybėmis, kurios vienintelės reikšmingos šiuo atveju, t. y. reglamento „Briuselis IIa“ 3 straipsnio [1 dalies] a punkto penktoje ir šeštoje įtraukose nurodytomis aplinkybėmis, reikalaujama tam tikros gyvenimo šalyje trukmės. Be to, reglamento „Briuselis IIa“ 3 straipsnio

1 dalies a punkto penktoje ir šeštoje įtraukose reikalaujamo gyvenimo šalyje trukmė skirtingai nustatoma pagal pareiškėjo pilietybę.

5.4. Kadangi pareiškėjas neturi Austrijos pilietybės, šis terminas yra vieni metai (penkta įtrauka). Ieškovas neatitiko šio reikalavimo reikšdamas ieškinį Austrijos apylinkės teisme (**orig. p. 8**). Jei ieškovas būtų Austrijos pilietis, šis terminas būtų tik šeši mėnesiai (šešta įtrauka). Ieškovo nuomone, jis atitinka šį reikalavimą.

5.5. Remiantis reglamento „Briuselis IIA“ 3 straipsnio 1 dalies a punkto penktos ir šeštos įtraukų tekstu, gyvenimo šalyje trukmė pradedama skaičiuoti nuo pareiškimo padavimo datos.

5.6. Pagal nacionalinę teisę apeliaciniame ir kasaciniame procese negalima nurodyti naujų aplinkybių. Tiesa, šis draudimas netaikomas faktams ir įrodymams dėl aplinkybių, į kurias teismas bet kuriuo metu turi atsižvelgti savo iniciatyva. Šioms aplinkybėms priskiriama ir jurisdikcija. Vis dėlto pagal JN 42 straipsnio 1 dalį savo iniciatyva galima atsižvelgti tik į faktus, iš kurių matyti, kad netenkinamos procesinės sąlygos, o šiuo atveju – ieškinys nepriimtinas. Tačiau kadangi nėra atitinkamos teisės nuostatos, reglamentuojančios (pozityvųjį) šių procesinių sąlygų tenkinimą, todėl, remiantis suformuota jurisprudencija, faktams, nurodytiems apeliaciniame ar kasaciniame procese siekiant ginčyti sprendimą atmesti ieškinį, taikomas draudimas nurodyti naujas aplinkybes<...>.

5.7. Nereikia atsižvelgti į tai, kad dėl šios priežasties apeliacinio proceso metu baigėsi ir dvylikos mėnesių terminas.

6. Dėl pirmojo prejudicinio klausimo:

6.1. Pagal SESV 18 straipsnį draudžiamas savavališkas nevienodas vertinimas, t. y. toks, kokio nepateisina objektyvios priežastys, grindžiamos ne pačia pilietybe. Nevienodas vertinimas turi būti pateisinamas objektyviomis aplinkybėmis, todėl reikia palyginti naudą ir interesus atsižvelgiant (**orig. p. 9**) į Sutarčių tikslus ir laikantis proporcingumo principo (Sprendimo *Pastors ir Trans Cap / Belgija*, C-29/95, ECLI:EU:C: 1997:28, 19 punktas; taip pat žr. Sprendimo *ICI-Kenneth Hall Colmer*, C-264/96, ECLI:EU:C: 1998:370, 28 punktą ir paskesnę punktą).

6.2. Dalyje teisės doktrinos laikomasi požiūrio, kad nevienodos trukmės laukimo terminai pagal reglamento „Briuselis IIA“ 3 straipsnio 1 dalies a punkto penktą ir šeštą įtrauką nėra objektyviai pateisinami, todėl jie pažeidžia SESV 18 straipsnio nuostatą <...> (šios doktrinos pavyzdžiai).

6.3. Vis dėlto kitoje doktrinoje reglamento „Briuselis IIA“ 3 straipsnio 1 dalies a punkto šešta įtrauka laikoma atitinkančia vienodą požiūrį (<...>) (šios doktrinos pavyzdžiai). Šis požiūris, be kita ko, grindžiamas prielaida, kad būtų nerealistiška manyti, jog kvalifikuotas pareiškėjo ryšys su gyvenamąja vieta, kurį pirmiausia turi įrodyti vienus metus trunkantis gyvenimas šalyje, bet kurioje valstybėje narėje

atsiras taip pat greitai, kaip (**orig. p. 10**) kilmės valstybėje. Šiuo atveju pilietybę pasitelkiama kaip ryšio kriterijus, kai vertinant pačią nuolatinę gyvenamąją vietą leidžiama teikti reikšmę kilmei, kultūrinei sąsajai ir kalbos nulemtiems gebėjimams bendrauti ir integruotis kilmės valstybėje. Šiame kontekste nurodomas Teisingumo Teismo sprendimas [2009 m. balandžio 2 d. Sprendimas A.] (C-523/07, ECLI:EU:C:2009:225, 44 punktas), pagal kurį į pilietybę atsižvelgtina kaip į nuolatinę vaiko gyvenamąją vietą pagrindžiančios integracijos požymį (reglamento „Briuselis IIa“ 8 straipsnis).

6.4. Kadangi reglamento „Briuselis IIa“ 3 straipsnio 1 dalies a punkto penkta ir šešta įtraukos yra siejamos tik su pilietybe, nenumatant galimybes, kiek tai susiję su faktinio gyvenimo šalyje trukme, parodyti pakankamai reikšmingą skirtumą integracijos ir artumo atitinkamai valstybei narei požiūriu (turimi omenyje, pvz., šioje valstybėje narėje gimę ir užaugę asmenys, kurie neturi atitinkamos pilietybės), todėl ir *Oberster Gerichtshof* abejoja, ar diferencijavimas, kuris gali būti kildinamas iš šių nuostatų, suderinamas su SESV 18 straipsniu.

7. Dėl antrojo prejudicinio klausimo:

7.1. Jei daroma prielaida, kad reglamente numatytas ieškovo jurisdikcijos kriterijus, pagrįstas skirtinga gyvenimo trukme, pažeidžia diskriminavimo draudimą, kyla klausimas dėl teisinių pasekmių.

7.2. Teisės aktų leidėjas reglamento „Briuselis IIa“ 3 straipsnio 1 dalies a punkto penktoje įtraukoje iš esmės reikalauja, kad jurisdikcija pareiškėjo gyvenamojoje vietoje būtų susieta su vienu metų gyvenimo trukme ir tik jei pareiškėjas dar turi gyvenamosios (**orig. p. 11**) vietos valstybės pilietybę, šis terminas sutrumpinamas iki šešių mėnesių. Tai suponotų dvylikos mėnesių termino taikymą visiems pareiškėjams, kurie remiasi jurisdikcija pagal reglamento „Briuselis IIa“ 3 straipsnio 1 dalies a punkto penktą ir šestą įtraukas, neatsižvelgiant į jų pilietybę.

7.3. Antra vertus, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos bylose dėl diskriminavimo (kai, pvz., nacionalinėje teisėje, pažeidžiant Sąjungos teisę, numatomas skirtingas požiūris į kelias asmenų grupes) matyti, kad diskriminuojamų grupių nariams turi būti suteikti tie patys pranašumai, kuriuos turi privilegijuotos grupės nariai (žr. Sprendimo *Terhoeve / Inspecteur*, C-18/95, ECLI:EU:C: 1999:22, 57 punktą ir paskesnius punktus). Tai suponotų galimybę visiems pareiškėjams taikyti trumpesnę šešių mėnesių terminą neatsižvelgiant į jų pilietybę.

8. *Oberster Gerichtshof*, kaip aukščiausios instancijos teismas, pagal SESV 267 straipsnį yra įpareigotas prašyti priimti prejudicinį sprendimą, nes kyla abejonių dėl teisingo Sąjungos teisės taikymo.

<...>

Oberster Gerichtshof,
Viena, 2020 m. rugsėjo 29 d.
<...>

DARBINIS VERTINIMAS